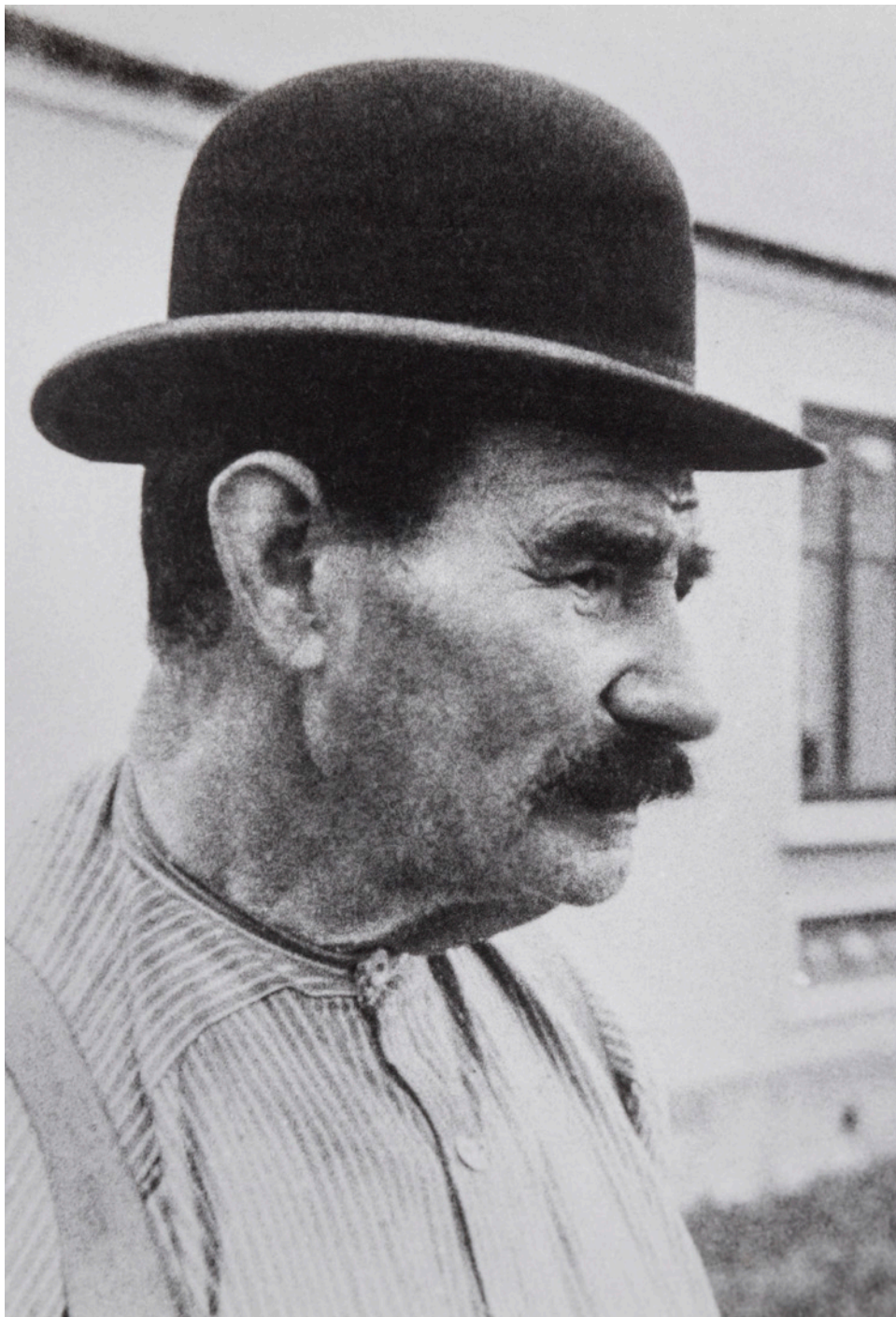

JESS JESSEN-KLIXBÜLL

Thorvald Hansen og hans tårn i Byrum

*“Træskomageren,
cykelsmeden og tårnejer
Thorvald Hansen var
et unikum, trind og venlig,
med et lunt glimt i øjet”*

Thorvald Hansen og hans tårn i Byrum

Af Jess Jessen-Klixbüll, tårnpasser

Indledende anekdote

En dag i 1926 ligger Thorvald Hansen på sin høj i Byrum og konstaterer, at man faktisk ikke længere - som da han var barn - kan se hele øen, men kun tagene på husene i Byrum og lidt træer hist og pist.

Thorvald får lyst til at få en bedre udsigt ud over Læsø og beslutter, at han vil bygge sig et tårn. Første skridt er en tur til Skagen, hvor de har et fint fyrtårn. Med på turen tager Thorvald en snor og en sten, og vel fremme i Skagen kravler han op i fyrtårnet, sænker sin snor med stenen for enden ud over kanten, og da snoren rammer jorden, slår Thorvald en knude på sin snor. Nu ved han, hvor højt er tårn skal være for at være et rigtig tårn, og han ved, hvor højt hans eget tårn på Læsø skal være...

Indledning

Thorvald Hansen var en personlighed i sin samtid. Han levede som voksen fra 1904 til november 1946 i Byrum på Læsø og ernærede sig som træskoskø-mager, cykelsmed, blikkenslager, tårn-bygger og husbygger. Med en fortid som sømand var han tillige en person med både bid og vid, og så var han kendt og elsket for sine egenskaber som danser, selv om fruene måtte finde sig i mærkerne efter hans olie-hænder på deres hvide skjorter.

Mest kendt er Thorvald for sin bedrift med at opføre et 17 meter højt tårn i Byrum – Læsøs højeste bygning og et var-tegn for byen – men Thorvald var meget mere end en driftig bygherre, viser det sig, når man dykker lidt ned i historien og de mange anekdoter, som knytter sig til ham.

"Træskoskø-mageren, cykelsmeden og tårnejereren Thorvald Hansen var et unikum, trind og venlig med et lunt glimt i øjet."

N. Birch Nielsen

Historie

Thorvald Hansen blev født i Svendborg den 8. august 1868 med det fulde navn Hans Thorvald Albert Johannes Hansen. Hans far var Poul Bjørn Hansen, der var født i Vesterø Sogn på Læsø den 10. juni 1846 og hans mor Camilla Jørgine Lauenborg, der var født den 23. juli 1846 i Svendborg. Hun var datter af skibstø-mreren Jørgen Lauenborg fra Svendborg. Thorvalds bedsteforældre boede på gården Rimmen i Vesterø. Den ligger stadig ude i Sydvesten. En stor, smuk, firlænget og stråetekt gulmalet gård. Thorvalds farfar hed Hans Jensen Thorsen og farmoren Marianne Poulsdatter Bech.

Som 2-årig flytter Thorvald i 1870 sammen med sine forældre og sin storebror Carl Julius Thor Hansen tilbage til Læsø.

I de følgende år sejler Thorvalds far Poul Bjørn som fører af den Islandske skonert Ægir. Han er hjemme på Læsø om vinteren. Det fører bl.a. til at Thorvald i 1870 får søsteren Mariane Catharine Hansen, i 1872 søsteren Juliane Albertine Hansen, i 1874 broderen Hans Jørgen Hansen, i 1875 broderen Edvard Theodor Hansen og 1877 broderen Adolph Emil Christian Hansen.

I 1878 mister Thorvald sin far. Skonneren Ægir med Thorvalds far Poul Bjørn Hansen og resten af besætningen forsvinder nemlig. Det var ikke et stort skib, kun 35 registertons, bygget i 1859 i Tønsberg i Norge og ejet af den islandske reder S. Gudmundsson. Den har nok kun haft en besætning på 3 – 4 mand og fragten har primært været fiskeprodukter fra Island og retur med kolonialvarer til Island. Om vinteren var fartøjet oplagt i Danmark, typisk i København.

Den 13. juni 1879 begærer enken Camilla skifte efter sin mand, da man ikke har hørt fra ham eller skibet i over et år. Det må have været en forfærdelig situation for hende, alene med 7 børn under 12 år. Det medfører da også, at børnene sendes forskellige steder hen.

Den ældste, Carl, kommer til at bo ved færgemand Lars Møller i Svendborg. Thorvald kommer til at bo hos farfar Hans Jensen Thorsen.

Mariane kommer i pleje hos dampskibsmaskinmester Rudolf Johansen i Svendborg. Hvor Juliane kommer hen, ved man ikke. Hans kommer i pleje hos skolelærer Niels Christian Remmer i Vesterø. Edvard bliver sammen med Adolph hos moderen, der flytter til Vesterø.

I 1890 bor Thorvald som 22-årig sam-

men med broderen Hans Jørgen hos Mads Strøm i Byrum. De er begge opført i fraværslisten som sømænd. Mads Strøm arbejder ved Toldvæsenet.

Så følger der 14 år, hvor det endnu ikke har været muligt at finde ud af, hvad Thorvald lavede. Men i 1904 er han som 36-årig kommet tilbage til Læsø, er blevet gift med den kun 18-årige Kirsten Hansen fra Svendborg og de får hurtigt en datter, som døbes Karen i Byrum Kirke.

Bopæle

Da Thorvald i 1904 kommer tilbage til Læsø som hjemvendt sømand og gift, startede han i Byrum en cykel- og skomagerforretning. Det blev en god og sikker levevej for ham og hans hustru, thi ikke alene havde man i Byrum savnet en sådan forretning, men folk kom også til at syntes om den hjemvendte stoute sømand.

Dog var det på et tidspunkt, hvor det var ved at blive for meget for Thorkild, med de mange gamle cykler, der kom for at blive repareret. En gang gik det ham så meget på nerverne, at han begyndte at knurre over kunderne, men han opdagede snart, at det ikke lønnede sig. Han lod derefter indrykke en annonce i øens lokale avis, og der stod kort og godt: "Cykler repareres uden vrøvl!"

I 1906 bor de på matr. Nr. 114c i Byrum, der hvor Læsø Museum nu har parkeringsplads. Der lå et langt gammelt tanghus med flere lejligheder kaldet *Bente-stræde*. Her får de sønnen Hans Parker Hansen i 1908. Her indrettede Thorvald sig med værksted og måske en lille butik. Allerede i 1901 boede Læsøfoto-

grafen Bernt Christensens morfar (som faktisk også hed Bernt Christensen) dér og drev erhverv med handel og som urmager.

Træskoskomagerværkstedet lå tæt ved Mejeripladsen og enhver kendte hans skridt, når han om formiddagen kom ud fra sin gyde, når mælkevojnene kom for at aflevere mælk fra de forskellige gårde til mejeriet. Her kunne han modtage og aflevere træsko til reparation.

Så fik han sig mangan passiar med kuskene, der morede sig over hans lune.

Thorvald med konen Kirsten, datteren Karen og hund udenfor sin butik med kedler, pletter og pander i vinduet - i det hus vi kendte som Pusterummet.

Foto: Privat eje.

Da en af kuskene en dag gjorde ham opmærksom på, at han egentlig også trængte til et par nye træsko, så havde Thorvald da også en mening derom, og han lagde heller ikke skjul på den, for da han så ned og op ad karlens ikke helt rene tøj og træsko, bemærker han

tørt: "Ja hvad, de er såmænd gode nok, dem du har. Det ene skal jo passe til det andet" – og så var de færdige med at tale om træsko denne gang.

I Folketællingen i 1911 bor Thorvald Hansen og familie på matrikel 213c. Det kender vi i dag som "Pusterummet" på Byrum Hovedgade. Det ser ud til, at Thorvald alene er lejer af huset, der i 1921 er ejet af Lyngse, der drev afholds-
café i nabobygningen (Tatol). Det vides ikke, hvem der opførte "Pusterummet", men det kan have været Peder Bjørn Hansen, der drev café i Tatol før Lyngse. Allerede i 1915 dør Thorvalds kone Kirsten, som kun 29-årig. Her er Karen 11 år og sønnen Hans 7 år.

Tårnet bygges

Til manges forundring begyndte Thorvald Hansen i 1926 at gøre forberedelser til tårnets opførelse. Det skulle være godt og vel 10 meter højt. Der ville blive brug for mange vognlæs sand og mange poser cement, som sikkert skulle have været kørt til pladsen, hvis det havde været en anden, der stod som bygherre. Men hvad Thorvald Hansen gjorde, var et eksempel på, hvad et menneske kan udrette ved hjælp af tålmodighed og udholdenhed. Med en spand i hver hånd gik han op over bakken til den nærmeste grusgrav, der lå 2 – 300 meter borte, fyldte spandene med sand og grus og bar dem hjem.

Ved hjælp af de simple forme, som han selv havde fremstillet, begyndte han at støbe mursten til tårnet samtidig med, at han passede sin forretning. Han havde tre forme og kunne lave tre mursten om morgenen, tre til middag og tre til aften i størrelsen 8 x 12 tommer, svaren-

de til 20,3 x 30,5 cm. Lageret af mursten voksede dag for dag, og da det var stort nok til, at byggeriet kunne påbegyndes, antog han en god bekendt, Kristian "Puh Skie" Østergaard, som skulle være ene om at mure tårnet op. Mureren "Puh Skie" var ikke bange for højder og byggede uden videre tårnet uden nogen form for sikkerhedsudstyr. Mureren begyndte hver eneste sætning med at sige, "Puh Skie", som om det at bygge sådant et borte tårn ikke var noget at snakke om. Og han fik derfor sit øgenavn.

Som et kæmpestort cigarrør skød tårnet hurtigt op fra bakkens top, og en skønne dag stod det færdigt med flaget vajende fra toppen, da var det 11 meter højt. Men året efter byggede Hansen endnu 3,5 meter på tårnet, svarende til en meter over anden hvide murstensudsmykning. Efterfølgende byggede han yderligere 2,5 meter på, fra glamhullernes begyndelse til den nuværende top, til i alt 17 meter.

Thorvald Hansen var glad for sit tårn, hvorfra han dengang kunne se helt ud til havet og drømme om sin sømandstid. Han ville desuden gerne dele udsigten med andre, og alle havde tilladelse til at stige op i tårnet.

"Det fortælles om Thorvald Hansen, at han en dag blev så træt af fluerne, når han skulle sove til middag, at han gravede en lille kælder ud under sit værksted, hvor han kunne sove i fred og kølighed. Men så skete det, at døren til værkstedet blæste i, så han ikke kunne komme op af sit underjordiske skjul, og så måtte han pænt vente på, at der kom kunder, som kunne slippe ham fri. Det koster en tier at komme op i tårnet.

Indvielse af tårnet, da det i 1928-29 blev forhøjet fra 11 meter til 14,5 meter. Foto: Privat eje

Det sker ad nogle særdeles stejle trapper, og vel oppe er der to udsigtsplatforme. Dels en platform hvor man kigger ud gennem runde buer, og dels en platform endnu en etage højere, hvor der er frit udsyn hele vejen rundt i 17 meters højde.

Og her nærmer vi os et af problemerne med tårnet: 17 meter er ikke meget, selv om tårnet står på en af øens sjældne og små bakketoppe. Og det betyder, at man faktisk ikke kan se alverden deroppe. Der er udsigt til Byrum by, og jeg fornærmer næppe ret mange, når jeg skriver, at Byrum tilhører den mindst kedelige halvdel af Læsøs byer, hvis vi ser på det sådan rent udsigtsmæssigt.

Men jovist kan man da se ned til rønnerne mod syd. Resten er bare landsby og udsigt til marker og skov. Og man kan ikke se ret langt. Så er udsigten til tårnet meget bedre. Det er nemlig sådan et hyggeligt tårn at se på. Det kunne stå i Kardemomme by, hvis det havde været lidt mere buttet. Det kunne også stå i enhver forlystelsespark. Og skulle der endelig stå et tårn i en lille landsby, så skulle det se sådan ud. Det er et meget landsbyagtigt tårn. Et lille-bitte-by-tårn. Og det gør det i grunden ganske hyggeligt. Og da Læsø jo kun er begavet med landsbyer, ja så bliver Thorvald Hansens tårn en stor attraktion. Man kan også spørge, om man har lyst til at vende tilbage. Afgjort, vil jeg svare. Og det er ment som en anbefaling."

En anmeldelse af tårnet i avisen Nordjyske:
Thorvald Hansen blev byggherre til mere end bare tårnet i Byrum. For i årene, der

fulgte, opførte han ikke mindre end tre beboelseshuse på pladsen foran tårnet. Da han lagde grunden til det tredje og sidste hus, var han 73 år gammel. Her sad han alene og syslede med sine træsko til det sidste. Aldrig følte han sig ensom, for han fulgte med i alt, hvad der foregik omkring ham med en levende interesse for de mange små ting i tilværelsens hverdag.

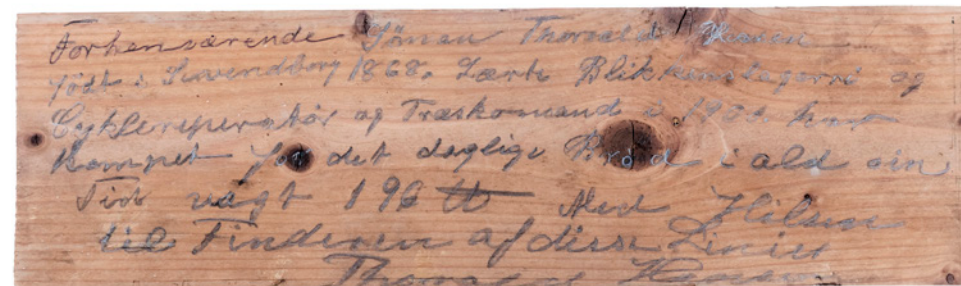
Når man ser op ad den smalle sidevej med de pyntelige huse og udsigtstårnet ved man, at det er Thorvald Hansens værk, og at han selv støbte hver sten og bar alle materialer dertil i spande.

Om Thorvald...

Hvem var han egentlig, denne "mærkelige" mand, der af nogle regnedes for en ener, en særling og original, en "nar", der følte sig bedst til mode i selskab med dem, der var yngre end han selv. Sandheden var måske, at han ejede noget, som andre mangler for at kunne opleve glæden ved livet.

Af skikkelse var Thorvald Hansen nærmest en kæmpe, som var i besiddelse af en enorm fysik, uden hvilken han næppe kunne have præsteret det, han gjorde. Han var samtidig i besiddelse af engels tålmodighed, idet han lod tiden, sammen med økonomien, være afgørende for, hvornår han kunne påbegynde udførelsen af sit projekt. Til sit tårn sparede han sammen ved at lægge 10-ører, 25-ører og 1-kroner til side af sin fortjeneste som cykel- og træskomager. Mønterne lagde han hver for sig i små rum på en hylde over værkstedsbordet.

Kom man tæt ind på livet af Hansen -

hvilket kunne ske i en fortrolig stund - følte man måske nu og da, at han bar på noget, som han aldrig fik gjort op med. Måske havde han i sit stille sind længe gået med drømmen om at være noget for andre. Hans påfund med at bygge et tårn var måske til syvende og sidst resultatet af et ønske om "at efterlade sig et minde, som kunne være til glæde for efterslægten."

Og det er sandelig lykkedes for ham. Alle de andre er næsten glemt, men Thorvalds Tårn står højt og flot som 92 år gammelt.

I forbindelse med en renovering dér i 1984 fandt tømmerne John og Erik Andreassen mellem gipslag og bjælker og indpakket i avispapir et stykke træ, hvorpå der står nedenstående hilsen fra Thorvald Hansen:

"Forhenværende sømand, Thorvald Hansen, født i Svendborg 1868. Lærte Blikkenslageri, cykelreparatør og træskomand i 1900. Har kæmpet for det daglige brød i al sin tid. Vægt 195 pund. Med hilsen til finderne af disse linier".
Thorvald Hansen

I 1930 opfører Thorvald hus på Matr. 212 B, Thorvald Hansensvej 2

I 1939 opfører Thorvald hus på Matr. 212h, Thorvald Hansensvej 3

"Forhenværende sømand, Thorvald Hansen, født i Svendborg 1868. Lærte Blikkenslageri, cykelreparatør og træskomand i 1900. Har kæmpet for det daglige brød i al sin tid. Vægt 195 pund. Med hilsen til finderne af disse linier".
Thorvald Hansen

I 1940 opfører Thorvald Tårnhuset på Matr. 216a, Thorvald Hansensvej 5

Skønheden så han også i naturen, der omgav ham, når han i en ledig stund sad oppe på bakken sønden for husene; her nød han mangen en sommerdag den smukke udsigt over landskabet mod syd og ud til havet. Når en damper gled forbi ude i horisonten, måske på vej til en havn i et fremmed land, gik hans tanker tilbage til hans egen tid som sømand. Måske var det i sådanne stunder, at ideen om at bygge et udsigtstårn lidt efter lidt tog form i hans drømmesind.

Gammel sømand, som han var, fulgte Hansen interesseret med i udviklingen indenfor skibsfarten, og han var en stor beundrer af de store, moderne atlantehavsbåde. Når han havde hørt om et skibs længde målt i alen, ville han helst med sine øjne se længden på skibet og målte det derfor ud på landjorden - efter samme primitive metode som med

Fotoopstilling med et billede af en yngre Thorvald klistret ovenpå et tårnbillede og hans tre huse i baggrunden. Foto: Privat eje

fyrtårnet. Nu målte han størrelsen med skridt.

En tidlig sommermorgen, endnu inden alle kuskene havde indfundet sig med mælken til mejeriet, kunne man se en enlig mand gå gennem Byrum. Han gik med faste, afmålte skridt, med blikket rettet fremad. De, der så ham og lod henkaste et "God morgen", fik måske til svar: "47, 48, 49" o.s.v.

Pudsigt nok tog ingen nogen særlig notits heraf, for alle kendte ham og forbavsedes næppe over, hvad han nu havde fundet på eller fået af mærkelige indfald. En af Thorvald Hansens ideer var nemlig, at han ville se, hvor meget Amerika-damperen "Frederik VIII" ville fylde, hvis den lå midt i Byrum by. Derfor denne tidlige morgenvandring. Han havde regnet ud, at skibets længde måtte være et hundrede og 68 lange skridt. Dem målte han så op fra sin egen butiksdør til det daværende elektricitetsværk, der hvor nu skolen ligger.

OBS @Jess:: Frederik VIII målte 168 meter så det har været lange skridt...

Andre om Thorvald...

"De, der kendte Thorvald Hansen og omgikkes ham til dagligt, ville huske ham som den ejendommelige personlighed, han var, en ener og på visse områder en særting. Han havde sin egen snurrige hverdagsfilosofi, sine egne tanker og pudsige ideer om tingene, og han hørte ikke til dem, der stak noget under stolen. Hans umiddelbare, åbenlyse meningstilkendegivelser bragte ham dog aldrig i konflikt med sine medmennesker, af hvem han var afholdt og respekteret."

Uddrag af artikel i Læsø Posten den 12. december 1953 af BC (Bernd Christensen).

Man kunne altid se, når Thorvald havde danset med en kvinde. Så var der et stort aftryk på ryggen af hendes hvide bluse. Han var jo cykelsmed og havde ofte olie på hænderne, som var svært at vaske af og det kombineret med, at han nok tørrede sveden af i ansigt og hår, måtte sætte mærker. Men han var en populær danser, når han tog en pige tæt i sin store favn og utrættelig valsede rundt.

Karl Stoklund

"Betydelige mennesker ankom til pladsen. Træskoskomageren, cykelsmeden og tårnejeren Thorvald Hansen var et unikum, trind og venlig med et lunt glimt i øjet. Han sendte ofte træsko med en vogn eller to, træsko med sort lak. Lakken kunne bruges til meget. Hans hår og skæg, der var blevet gråt, var farvet sort med lakken, ligesom kridtpiben, han røg på. Undertiden sad den sorte bowlerhat ovenpå al cykellakken. Han havde sejlet på de store verdenshave som ung, og havde derfor stort vid og vidde. Hans klenodier, udsigtstårnet og de tre selvbyggede huse, står stadig i byen som hans vartegn.

Han var en stor børneven, som man kunne få en god samtale med, fordi han havde evnen til at lytte og til at finde ud af, hvad børn interesserede sig for. Derfor talte han og jeg altid om duer, kani-ner, heste og andet kræ."

Uddrag af en artikel af N. Birch Nielsen fra Læsø Museums Årsskrift 2002 "Om mejeripladsen og Byrum by i 1930'erne"

Thorvald Hansen var meget speciel; som

barn kunne vi aflevere brugte ispinde til ham og for et vist antal kunne vi få lov til at gå op i tårnet. Hvad han skulle med ispindene husker jeg ikke.

Erland Erlandsen

Han kunne tilføje, at de skulle aflevere 10 stk. i en spand ved indgangen til tårnet, inden de gik op. Thorvald brugte dem som optændingspinde. Når de kom ned igen, så de deres snit til at snuppe en håndfuld, så de havde nogen til næste gang. Det var han ikke stolt over i dag, men hvis man er blevet over 80 år, så er man nok blevet tilgivet.

Erlands historie genfortalt af Even Thøgersen

Det forlød, at han var meget eftertragtet på dansegulvet, selvom han ankom i træsko eller dansede på strømpesokker, og måske ikke helt rent arbejdstøj. Han kunne svinge pigerne på dansegulvet. De stod nærmest i kø for at danse med ham. Og han har jo sin egen vals opkaldt efter sig, fordi det var den, han bad om, når han var til bal. Thorvald Hansens vals. Lydfilen er lagt op i et opslag på YouTube.

Judy Ryslander

Ud over at bygge et fyrtårn, der ikke var noget fyrtårn, kunne Thorvald Hansen så meget andet, således var han en fremragende danser, og det fortælles, at når han kom ind i dansesalen, klapede folk. Som en dygtig og ivrig danser kunne han naturligvis ikke danse i træsko. Dem stillede han henne i et hjørne, og så dansede han på strømpesokker.

Thorvald Hansen var en flot mand - høj, elegant og med et stort sort hår og sort overskæg. Med årene grånedes

både hår og skæg, og det brød han sig øjensynligt ikke om, for han sværtede begge dele med narvsværte - dét, som man brugte til at sværte træsko med.

Spillemanden Ole Christian Pedersen komponerede en vals, der skulle hedde Læsøvals. Da den gik hen og blev Thorvald Hansens yndlingsvals, og den, han allerhelst dansede til, blev den omdøbt og fik navn efter manden, der byggede det røde "fyrtårn" i Byrum.

Han blev så glad, når de spillede Thorvald Hansens vals, og så sang han af hjertens lyst: "Ja, så står hun der i den bareste særk og jager hånden over sit tisseværk!" Han var en værre én, denne Thorvald Hansen!

Ukendt

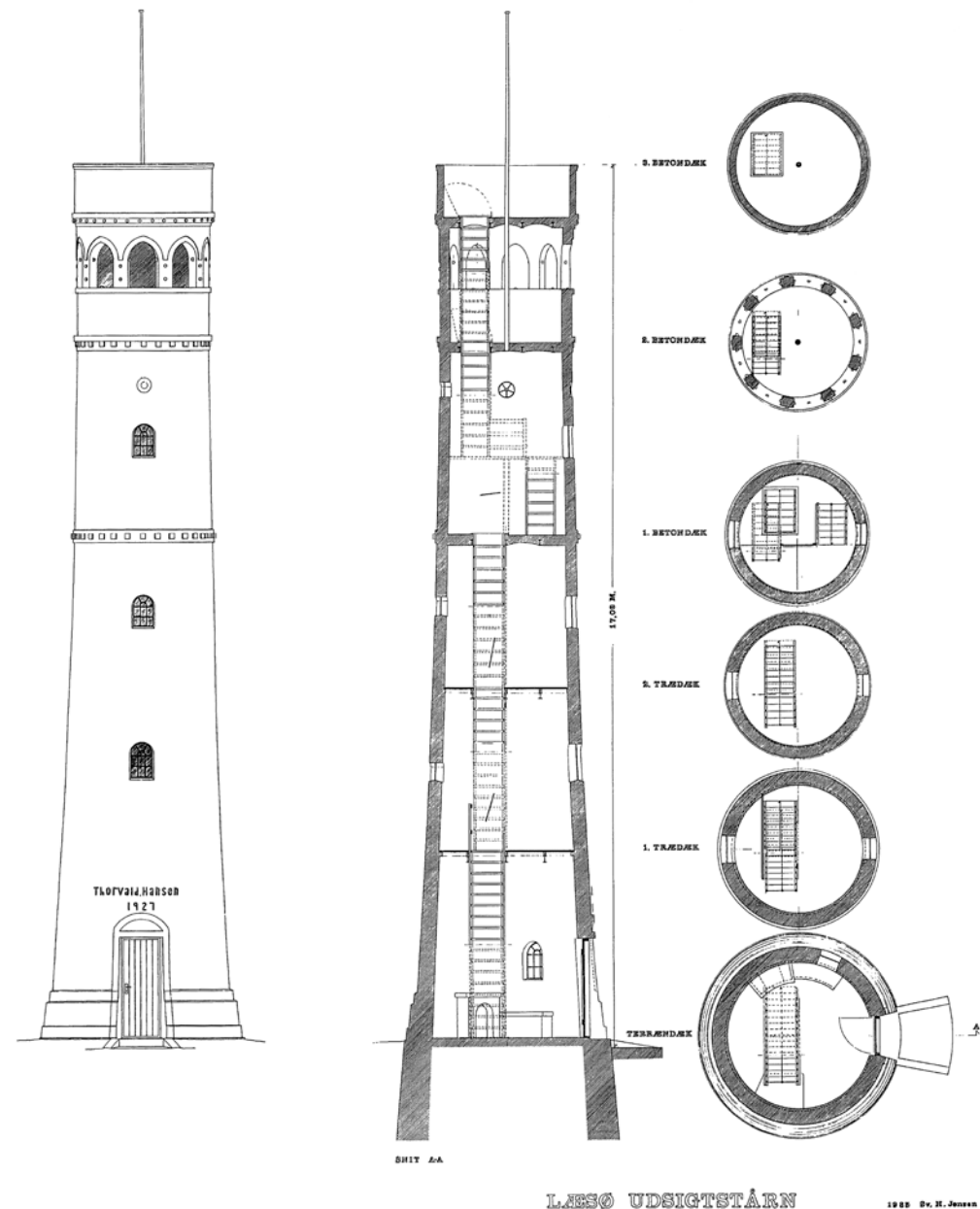
Fra en gammel film, jeg har renoveret, ved jeg, at de sagde, at Thorkild var lidt forfængelig. Så han pyntede sit store hår, som en gang havde været helt sort, med vogns mørelse. Når han dansede og svedte god, så løb farven ned over hans ansigt. På det tidspunkt var han ligeglad og valsede ivrigt videre.

Louis Drewes

Thorvald havde på sine ældre år en lille hund. En terrier eller gårdhund, som han var meget glad for. Alligevel var han træt af at skulle ud og lufte den, når den skulle ud og besøge. Så han gravede brønderør ned fra gangen af sit hus og ud. Så kunne hunden selv "lufte" sig. Rørene ligger der måske endnu. Det ville en udgravning kunne afsløre.

Erik Malmose

Jeg husker, at jeg som barn, nok 10-årig, skulle hente træsko hos Thorvald

Detaliltegnning af tårnet fra 1985, der viser trapper og reposer, udsmykning og proportioner. Højde 17 meter. Signeret Sv. H. Jensen.

på hans værksted, der lå på vejen op til tårnet. Jeg var lidt bange for den store mørke mand, der så noget barsk ud. Udover at reparere og sælge træsko, så solgte han også skøjter. Primitive skøjter med et søm i bagenden, som vi kunne hamre op i gummistøvlerne og forrest snøret fast om støvlen med en stram strik. Det var det bedste, jeg vidste; at kunne skøjte ude på floden. Efter en halv time blev fødderne helt følelsesløse og jeg kunne skøjte lige så længe som jeg måtte. Allerede som 4-årig indgik vi børn i gårdens drift og skulle løse de opgaver som vi nu kunne. Fritid var ikke et begreb dengang, men unge og gamle skøjtede, når de kunne, i de lange isvin-tre i 40-erne.

Erik Malmose

Som barn på Gydensgård havde vi altid unge piger. Gerne fra Vendsyssel. Jeg husker især én, der nærmest var som en mor for mig. En dag stod hun over vaskebaljen og vaskede sin fine hvide bluse og skældte på Thorvald, fordi han havde sat sine sorte fingre på den under dansen.

Erik Malmose

Som helt lille pige kravlede Hilda en dag op i tårnet ad de spinkle usikre træstiger, mens det var ved at blive bygget, højt op til Thorvald, hvor han sad og murede. Han blev forskrækket, men ikke mere, end at han sænkede hende ned i den murerbalje, som han hejste sten og mørtel op i. Hun fik skældud og måtte love aldrig at gøre det igen. En familiehistorie, som er blevet genfortalt mange gange.

Thomas og Larni Birch Johansen har - uafhængigt af hinanden - fortalt en familiehistorie om deres mor Hilda Johan-

sen (født i 1919). Hun var barn af Birch Nielsen fra købmandsgården ved siden af tårnet, det nuværende museumshus.

Roger Rafn fortæller:

Jeg er født i 1935 og har nok været omkring 6-7 år, da jeg sammen med min far Kingo Rafn, besøgte Thorvald Hansen for at få nye bunde i mine små træsko. Thorvald finder et par bunde til en voksen frem og kikker drillende ned på mig og siger "tror du ikke vi kan få dem til at passe, hvis vi klipper lidt af dem".

Thorvald var en stor snakkesalig mand, som min far som post tit kom forbi. En dag sad han ved køkkenbordet sammen med sin lille sorte hund. Han skar rugbrødsterninger ud og tyggede dem og gav hunden brødklumpen, "hun har mistet alle sine tænder" sagde han. Hunden døde da også. Et par år efter, hvor Thorvald havde fået en ny lille hund, sagde han til min far "nu er det hunden der skal tygge mit brød, jeg kan snart ikke mere". Han døde kort efter. Efter Thorvalds død og til begravelsen tog hans søn Hans Parker hunden med til København.

Poul Zinks farfar tilbød på et tidspunkt, at hente et læs grus til Tårnets bygning. Dette afslog Thorvald dog, "så er det jo ikke mig der har bygget det". I stedet hentede han sand og grus i sine to spande.

Min far Kingo kom jo som post med breve under krigen til tyskerne, der boede i barakken bag ved tårnet. Han bankede bare på døren og gik lige ind, indtil han en dag blev mødt med en pistol af en mand der lå i sin køjeseng. Manden var lige kommet fra fronten, men de andre fik ham dog beroliget. Efter den dag ven-

tede Kingo, til de råbte "kom ind". Under krigen var det forbudt for danskere, at komme op i tårnet.

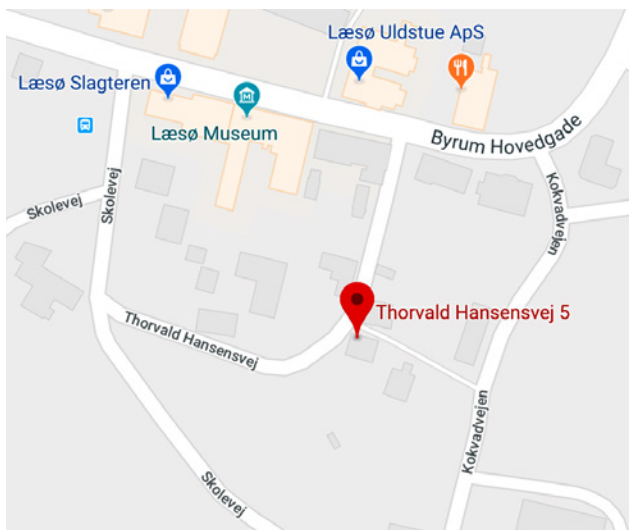
Erik Kristensen (Kamillas farfar) fortæller: Jeg er født i 1931 og var også en af drenge, der af Thorvald fik lov til at komme op i tårnet for ispinde. Dengang kostede en is 15 øre og jeg husker vi skulle aflevere 30 stk. for at komme op. Hvad han skulle bruge dem til ved jeg ikke.

Dengang havde "Den gamle Kro" i Byrum marker, lige op til Kroen. Der er i dag villaer og vejen hedder Kromarksvej. Det var Bjørn Hansen der ejede den og sønnen havde en isbar i kroen. Thorkild lejede efter høsten en høstak, hvor han holdt af at sove til middag. Han gik jo altid med bowlerhat og da skyggen i nakken var i vejen når han lå ned, skar han den af for bedre at kunne hvile. I stedet for bare at tage den af. Det så sjovt ud.

En dag inviterede han mig som stor dreng ned i sin kælder i huset ved tårnet. Han ville vise mig sin sofa derude. Ganske rigtig havde han muret en seng op i kælderen, hvorpå han havde anbragt hø. I den ene ende af sengen ud mod ydermuren, havde han muret et afløbsrør ind der førte ud i det fri. Thorkild fortalte, at så kunne han lade sin lille rødbrune gravhund selv løbe ud og tisse. Han skulle blot have en snor i den, så den ikke løb andre ærinder. ("Sengen" er fortsat i kælderen i Tårnhuset, den vil også blive renoveret).

Find vej til Thorvalds tårn

Thorvalds tårn finder du midt i Byrum, tæt ved Byrum Hovedgade:

**Thorvald Hansens Vej 5,
Byrum, Læsø**

**Thorvald Hansens Tårn
er åbent hele året rundt.**

Entre:

Voksne kr. 20,-

Børn kr. 10,-

(Læsø-børn er gratis)

Kontaktinfo for arrangementer, fortællinger og fremvisninger mv.:

Tårnpasser Klíx, Thorvald Hansens Tårn, Thorvald Hansens Vej 5, 9940 Læsø

Telefon: 40 42 05 05 05 · www.thorvaldhansenstaarn.dk · mail: jjk@han-mar.dk

Sponsorer til renoveringen i 2019

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne:
Europa investerer i landdistrikterne

Flügger

læsø brand
fonden

Håndværkere:

- Tømmer - Bernhard Nielsen, Niels Stougaard og Lars Stoklund
- Sandblæsning - Johs Clausen
- Stillads - Henrik Oddershede
- Murer - Stig Bech og Peter Larsen
- Maler - Per Jacobsen og Arne Mortensen
- Smed - Thomas Kristiansen
- Elektriker - Simon Sørensen

• Private og andre